

Ключевые слова: наемный труд; трудовой договор; контракт о найме труда (работника); рынок труда; функции контракта о найме труда; выполнение контракта.

THE CONTRACT OF THE HIRING OF WORKER: THE ECONOMIC ESSENCE AND FUNCTIONS

Shevchenko L. S.

In the article the real meaning of economic theory of contracts is exposed. The institutional analyze of the contract of the hiring of worker is fulfilled. The essence, functions, main types and models of the labor contracts are defined. The special attention is given to the enforcement of the labor contracts.

Key words: hired labor; labor contract; contract of the hiring of worker; labor market; functions of the contract of the hiring of worker; enforcement of the labor contract.

УДК 330.342

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ ЛОБІЮВАННЯ В ТРАНСФОРМАЦІЙНІЙ ЕКОНОМІЦІ

О. А. Гриценко, доктор економічних наук, професор

Л. М. Павловська, кандидат юридичних наук, доцент

Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого

Розглянуто економічні та правові умови виникнення інституту лобіювання. Проаналізовано основні ознаки груп спеціальних інтересів. Обґрунтовано інституційні засади формування інституту лобіювання в Україні.

Ключові слова: лобіювання, інститут лобіювання, групи спеціальних інтересів, інституційне проектування.

Постановка проблеми. Розвиток сучасних національних економік передбачає не тільки процес зміни існуючих правил господарювання, а також формування нових інститутів, що регулюють регламенти взаємодії ділового співтовариства та владних структур. В адміністративно-командній системі суб'єкт не враховує витрати, пов'язані з прийняттям рішення владним органом, не співвідносить їх з вигодами, і «тому бажання постійно впливати на

депутата у виборця мінімальне» [1, с. 375]. Зовсім по-іншому поводяться суб'єкти, що роблять раціональний вибір у політичному або економічному просторі ринкової економіки, де вони вимушені співвідносити граничні вигоди від свого впливу на суб'єкта, що ухвалює рішення, з граничними витратами. Індивідуальний вплив на органи влади найчастіше є неможливим, а економічно — неефективним. Тому виникає більш доцільний спосіб прийняття політичних рішень через інститут лобіювання, який розширює можливості впливу на владні органи, зменшує трансакційні витрати на просування інтересів, збільшує рівень відповідальності і обов'язковості всіх тих суб'єктів, що впливають на процес прийняття рішення.

Актуальність дослідження інституту лобіювання пов'язана з тим, що він активно використовується в реальній практиці прийняття господарських рішень, але існує в неформально-кримінальній формі як ланка корупційного механізму пов'язування інтересів підприємницьких структур і державних органів. Ігнорувати функціонування лобіювання в принципі неможливо, мова повинна йти про перетворення цієї ланки в демократичний інститут зняття суперечностей між індивідуальними та суспільними інтересами. Багато в чому це стане можливим на шляху правового оформлення діяльності лобістів.

Формулювання цілей. Мета статті полягає в тому, щоб виявити об'єктивні умови виникнення інституту лобіювання та здійснити інституційне проектування його правової форми в Україні.

Виклад основного матеріалу. Лобізм (від англ. lobby — вестибюль, коридори, кулуари) розглядають як систему дії (впливи) груп зі спеціальними інтересами на органи влади з метою приймання вигідних для цих груп рішень шляхом особового або письмового звернення. Лобіювання як специфічний вид діяльності є механізмом впливу приватних і суспільних організацій на процес прийняття рішень органами державної влади з питань внутрішньої та зовнішньої політики.

Політичного відтінку лобізм набув у США в роки правління президента Уліс С. Гранта (1869–1877), який з метою протистояння корумпованому і прагнучому до власної вигоди апарату чиновників вислуховував у вестибюлі готелю побажання людей, отримуючи за це певну плату. Професіоналізація лобістської діяльності оформилася в США згідно з ухваленням у 1946 р. спеціального закону. Остаточне узаконення лобіювання як різновиду професійної діяльності відбулося в 1995 р., коли було прийнято закон про відкритість лобіювання. Американська ліга лобістів називає своїх учасників «експертами з питань державного управління — його структури, програм, політики і законодавчого процесу. Лобісти забезпечують інформацією, відстоюють політичні позиції та захищають економічні, соціальні і спеціальні «філософії». Крім того, будучи основною ланкою зв'язку з творцями політичних рішень,

вони органічно включені в планування і реалізацію відповідних стратегій досягнення цілей» [2, с. 74].

Об'єктивним підґрунтям діяльності лобістів стає існування груп з особливими інтересами, що самостійно обирають різні конфігурації контролю доступу на необхідне поле взаємодії, концентруючи зусилля на вирішенні певних питань. Під групами спеціальних інтересів розуміють «сукупність агентів, які характеризуються збігом економічних інтересів, і на які діють виборчі стимули для виробництва спільного колективного блага» [3, с. 61]. Стійке відтворення груп спеціальних інтересів стимулює формування, підтримку і розвиток інституту лобювання, який виробляє відповідну стратегію вписування в той або інший господарський порядок. Групи спеціальних інтересів, утворюючи різні специфічні інститути, координують поведінку своїх суб'єктів на конкретному полі взаємодії. Це можуть бути організації споживачів, союзи підприємців, олігархічні і монополістичні структури. Вважається, що чим вужчі інтереси виражають відповідні групи, тим негативніший їхній вплив на якість інститутів [3, с. 61]. Характеристика інтересів (вузькі або широкі) не може бути заснована тільки на критерії масштабу охоплення учасників групи. Усі інноваційні проекти є результатом інтересу невеликої кількості їх учасників, проте не можна вважати їх інтереси вузькими. На нашу думку, важливим критерієм вираження інтересів тієї або іншої групи є їх участь в ухваленні рішення в умовах прямої демократії, тобто можливості кожним учасником прямо і безпосередньо виражати свою волю. Більшість груп спеціальних інтересів такої можливості не мають, а отже, виникає необхідність в існуванні особливих процедур, алгоритмів просування своїх інтересів. Механізм розв'язання цієї задачі об'єктивно стимулює використання лобювання, яке без відповідного нормативно-законодавчого оформлення перетворюється на корупційну схему взаємодії приватних і державних інтересів, виводячи його тим самим за рамки закону. Насправді ж лобізм як соціально-економічне явище є невід'ємним інститутом громадського суспільства, де існує безліч різних добровільних об'єднань людей (груп інтересів), які прагнуть довести свої вимоги до владних структур. У розвинених демократичних суспільствах, оцінюючи позитивний потенціал лобістської діяльності, не пропонується заборонити або поставити її в надзвичайно жорсткі рамки. Лобізм відповідає високій політичній культурі взаємин «держава — суспільство», що будується на принципі балансу можливостей їх взаємовпливу.

В економіко-політичному розумінні лобізм — діяльність зацікавлених осіб, що сприяє ухваленню органами влади тих або інших рішень, з використанням неформальних комунікацій в органах влади. У країнах з розвиненими процедурами лобювання (формально або неформально дозволеними) основною

рисом стає прозорість в їх діяльності, оскільки оприлюднюються учасники цих груп, їх податкові декларації з метою виявлення суб'єктів впливу і способів оплати їх інтересів. Юридично оформлений (відкритий) спосіб діяльності груп лобіювання стає механізмом викриття прихованих і незаконних корупційних схем.

Лобізм як економічне явище стає фрагментом мережевої економіки, що базується на використанні концепцій стосунків, заснованих на близькості. Останні розрізняються варіантами локальних економічних систем, що функціонують у формах общини, кліки, клану, клієнтели, блату, дистрикту, класстера, проекту [4, с. 375]. Саме проектний підхід лежить в основі угод, що визначають принципи функціонування лобістських організацій, оскільки проектні стосунки передбачають вибір людей на користь локальних взаємодій, заснованих на існуванні безлічі варіантів об'єднання, де кожний суб'єкт залежно від ситуації добровільно підтримує на певний період часу функціональний інтерес. Після завершення проекту відбувається перегруповування інтелектуального, фінансового капіталу і всієї інфраструктури на реалізацію нового проекту.

Коллективне благо, яке є результатом лобістської діяльності, за своєю природою носить змішаний характер (за класифікацією Рубінштейна [5, с. 95], оскільки воно має індивідуальну корисність для виробників і соціальну корисність, яка привласнюється суспільством у цілому. Вигоди від ухвалення політичного або економічного рішення будуть привласнені як усередині групи, так і в суспільстві, яке візьме на себе значну частину витрат. Безумовно, інститут лобіювання побудований на фрагментації політичного і економічного простору країни, оскільки передбачає локальне об'єднання, що керується власними правилами і персоніфікованими інтересами. У трансформаційному суспільстві це може призвести до спотворення і деформації правового поля. Виникаючі суперечності можуть бути зняті шляхом залучення експертів і відкритою процедурою голосування в органах влади. Крім того, створення консолідованого лобіювання, що виражає інтереси не окремих підприємств, організацій або банківських установ, а агрегованих суб'єктів (асоціацій, союзів, партій і т. п.), зроблять інститут лобіювання менш схильним до корупції та зловживань.

Сьогодні лобізм, хоча офіційно не визнаний в Україні, існує у всіляких формах. Найпоширенішим є точковий лобізм, який застосовують для одноразового розв'язання питань кадрового, тендерного характеру, ухвалення або відхилення законопроектів, їх окремих статей, прийняття одноденних законів. Лобістський характер мають депутатські запити, організація зустрічей з політиками і посадовими особами. Найбільш системний характер має діяльність іноземних лобістів, які безпосередньо працюють з представниками влади через свої компанії та банківські установи.

Упорядкування лобістської діяльності і викоринювання корупції — елементи однієї схеми. Розвинена корупція в теперішніх умовах ускладнює нормативне оформлення діяльності лобістів. Тоді як без надійних механізмів контролю над останньою неможливо подолати корупцію. Благонадійна діяльність лобістів стане можливою у міру розвитку політичної системи і корпоративних інститутів, таких як профільні асоціації, професійні спілки, об'єднання підприємців, представників малого бізнесу, споживачів тощо, які надаватимуть групам спеціальних інтересів стабільного інноваційного характеру, а врешті-решт забезпечать побудову громадського суспільства і правової держави.

Лобісти України давно просять їх «врегулювати» [6, с. 8–9], пропонуючи ухвалити спеціальний закон, що зможе охопити весь цивілізований механізм впливу груп спеціальних інтересів на ухвалення політичних і економічних рішень. Законодавче закріплення лобістської діяльності є визначальною умовою прозорості і легальності взаємодії між діловим співтовариством і органами державної влади у сфері просування власних інтересів. На підставі рішення Ради національної безпеки і оборони від 31 жовтня 2008 р. «Про стан протидії корупції в Україні», затвердженого Указом Президента України від 27 листопада 2008 р., № 1101, почалася розробка концепції законопроекту «Про лобіювання». Досвід регулювання лобістської діяльності в розвинених країнах може стати практичною підставою для створення необхідних правових інструментів в Україні, що дозволить зробити зрозумілішим і прозорішим процес взаємодії бізнесу і влади.

У світовій практиці широко застосовуються такі технології лобізму:

- мобілізація громадської думки (використання масових акцій, організація масових звернень до влади і компаній у ЗМІ, а також судових процесів);
- участь у виборчих кампаніях шляхом їх фінансування, особистої участі у виборах або висування «своїх» кандидатів;
- використання формальних контактів (розробка проектів нормативно-правових актів і організація їх обговорень, консультування представників влади і експертиза схвалюваних рішень, надання інформації, участь у роботі органів державної влади);
- застосування неформальних контактів (організація і проведення конференцій, «круглих столів», використання особистих зв'язків, організація неформальних зустрічей).

Закони про лобіювання існують не у всіх країнах. Проте багато з них тим чи іншим чином регулюють і контролюють діяльність лобістів, що дозволяє реалізувати їх позитивно апробовані процедури.

Чіткі законодавчі рамки лобіювання встановлені в США і Канаді, де спеціальними нормативно-правовими документами про регулювання лобізму

визначаються особи, які безпосередньо або через своїх представників, службовців збирають або одержують грошові кошти або інші цінності з метою дії прямо або опосередковано на ухвалення або відхилення органами влади якогонебудь законодавчого акту. Особливий порядок передбачений при реєстрації лобістів, які під присягою письмово зазначають адресу особи, яка їх наймає, і в чій інтересах вони виступають; терміни найму, суми винагороди; звіти, в яких наводять усі кошти, що отримані і витрачені на зазначені цілі; особи, яким були виплачені будь-які суми; найменування всіх документів, періодичних видань, журналів та інших публікацій, в яких за ініціативою особи були розміщені статті або матеріали по законопроектах, яким згідно з угодою вони повинні перешкоджати або надавати підтримку.

Закон про регулювання лобістської діяльності (Lobbyists Registration Act, LRA) у Канаді було ухвалено в 1988 р. Цей закон забороняє виконувати лобістські функції особам, які діють у межах своїх компетенцій: члени законодавчих або виконавчих органів влади провінцій; члени дипломатичних місій, що представляють у Канаді інтереси іноземних держав; члени представництва ООН, а також інших міжнародних організацій, для яких законодавчо передбачені імунітет і привілеї.

Згідно LRA, лобісти класифікуються по трьох групах: лобісти-консультанти (Consultant Lobbyists); корпоративні «вбудовані лобісти» (in-house lobbyists (corporate)), «вбудовані лобісти» від організації (in-house lobbyists (organizations)).

Лобісти-консультанти — це особи, які за плату на користь будь-якої організації або приватної особи, по-перше, звертаються до державних службовців, по-друге, організовують їх зустріч із третьою особою.

Корпоративні «вбудовані лобісти» (in-house lobbyists (corporate)) — це особи, значну частину (20 % і більш) обов'язків яких складає спілкування з держслужбовцями на користь роботодавця або афільованої компанії (якщо роботодавець — не фізична особа). Вони наймаються будь-якою організацією або приватною особою.

«Вбудовані лобісти» від організації (in-house lobbyists (organizations)) — це особи, які є співробітниками організації, частину обов'язків яких складає спілкування з держслужбовцями на користь компанії-роботодавця.

Незалежно від організаційної форми лобісти діють з метою: розробки проекту закону; введення, зміни або відміни будь-якого законопроекту або іншого законодавчого акту; розробки і зміни будь-якого регламенту, державної програми; отримання будь-якої субсидії, гранту тощо від держави.

У Великій Британії немає закону про лобістську діяльність. Але остання регулюється безліччю законів і кодексів, що визначають правила взаємин держслужбовців з групами інтересів (основний документ — Civil Service Code,

на основі якого кожний департамент приймає свій внутрішній порядок (Management Code). Крім того, розроблено «Керівництво для державних службовців: контакти з лобістами», де детально прописані правила поведінки держчиновників при спілкуванні з лобістами [7]. Нормативні акти, як правило, регулюють поведінку і фінансові інтереси самих членів парламенту, а не зацікавлених груп тиску. Лобісти ж можуть самостійно об'єднуватися в співтовариства, створювати «правила гри» і самостійно стежити за їх виконанням. Так, у Великобританії створено професійні організації лобістів, найбільшими серед яких є The Association of Professional Political Consultants (APCC), The Public Relations Consultants Association (PRCA), The Institute of Public Relations (IPR). Ринок професійних лобістських послуг у Великій Британії має річний обсяг, який оцінюється в більш ніж 500 мільйонів фунтів стерлінгів. Найбільша увага в цій країні приділяється прозорості лобізму. Так, у палаті обшин і в палаті лордів ведеться реєстр фінансових інтересів членів парламенту, який містить докладні відомості про всі договори, що укладенні консультантами, представниками юридичних фірм і лобістських організацій [8].

Конституційні основи лобістської діяльності в Німеччині закріплені в Конституції, яка свідчить: «Кожний має право самостійно або спільно з іншими письмово звертатися з проханнями або скаргами у відповідні органи і до парламенту». У Німеччині немає єдиного федерального закону про лобістську діяльність, однак є низка документів, що регулюють лобістську діяльність. Ці документи стосуються не лише лобістів, але й тих суб'єктів, на яких вони впливають (міністерські чиновники, члени бундестагу і їх представники). У Німеччині лобізм передбачений також на рівні виконавчої влади. «Кодекс поведінки члена бундестагу» надає право депутатам займатися за винагороду проблемами, що виносяться на обговорення комітетів парламенту. Проте перед початком слухань у комітеті вони зобов'язані «оголосити про свою зацікавленість». Кодекс також зобов'язував кожного депутата обнародувати в установленому порядку інформацію про те, з якими лобістськими організаціями цей депутат у даний час взаємодіє. «Положення про реєстрацію спілок і їх представників при Бундестагу» передбачає легалізацію контактів суб'єктів лобізму з органами державної влади. Положення передбачає відкриту публікацію лобістського переліку, де зазначають усі спілки, асоціації та об'єднання, що дістали офіційний доступ до відомства федерального уряду і комітетів парламенту.

При реєстрації німецький лобіст повинен надати інформацію про ту групу інтересів, яку він представлятиме, сферу інтересів групи, кількість її членів. На підставі відомостей про керівництво, кількість членів і сферу інтересів групи німецький депутат може судити про авторитетність і репрезентативність зареєстрованого лобіста. На сьогодні в Німецькому парламенті представлено декілька сотень лобістських структур федерального рівня. Завдяки реєстрації

лобістські структури дістають офіційну можливість взяти участь у роботі профільних комітетів, відкрито формулювати свої думки на відкритих слуханнях і т. п. До недоліків німецької практики регулювання лобізму, на загальну думку, є свавілля німецьких чиновників при відборі груп інтересів, що беруть участь у розробці законопроектів у міністерствах, і відсутність гласності на стадії обговорення законопроектів у державних органах.

У Франції лобістська діяльність тривалий час була поза законом, оскільки вважалось, що уряд повинен відстоювати тільки загальнонаціональні інтереси. На підставі Конституції 1958 р. у Франції діє Соціально-економічна рада. Цей орган складається з представників професійних груп і покликаний давати уряду висновки по всіх законопроектах економічного і соціального характеру, і таким чином, виконує роль своєрідного «лобістського парламенту». Інтерес до легітимного лобіювання серед законодавців з'являється на початку 1980-х рр. А в січні 1991 р. у Франції створено Асоціацію радників з лобізму, яка повинна організувати чітку систему відносин держави і представників зацікавлених груп. Недоліками французького підходу вважається заборона лобіювання в органах законодавчої влади і нерівноцінне представництво різних професійних груп при формуванні Соціально-економічної ради. Проте існуючі обмеження не заважають спеціально створеним організаціям виступати посередниками для просування різних інтересів в органах державної влади. Згідно з нормативними документами, у Франції визначено вид конкретних послуг, які надають консалтингові фірми у сфері взаємодії з органами державної влади. Серед них можна виділити: просування ідей зацікавленої сторони в органах влади, теоретичну розробку і практичне застосування комунікаційних стратегій стосовно органів законодавчої і виконавчої влади для ухвалення або зміни рішення, внесення необхідних змін до законодавства, консультування і сприяння іноземним державам, іноземним компаніям, державним або недержавним організаціям та ін.

Для формування цивілізованого діалогу бізнесу і влади доцільним є здійснення процедури інституційного проектування нормативної моделі лобіювання. Особливості інституційного проектування залежать від характеру походження — природного або штучного. У першому випадку виникненню інституту не передувала в часі ідеальна нормативна модель, що створена державою. В другому — інститут формується на основі цієї моделі, а не є відгуком на процеси, що вже відбуваються в реальності [9, с. 302—303].

Висновки. Лобістська діяльність є природною поведінковою моделлю, процедури, алгоритми, традиції і правила якої віддзеркалюють закономірно виникаючу адаптацію інституту до задоволення певних потреб і інтересів. У процесі інституційного проектування інституту лобіювання необхідно вирішувати такі завдання: проаналізувати ситуацію, що склалася, і *фактичний*

стан справ у тій економічній і політичній сферах, у межах яких має бути вбудований новий інститут; визначити *об'єкт* інституційного перетворення, відносно якого лобювання може бути визнане правомірним (можливими об'єктами лобювання в Україні можуть виступати Президент, Верховна Рада та її органи, народні депутати, Кабінет Міністрів, міністерства та інші центральні установи, органи місцевого самоврядування); виділити *предмет* лобювання (ухвалення або відхилення нормативно-правових актів, проведення консультацій, письмові звернення, аналітичний супровід нормативних актів, що розробляються, організація зустрічей з представниками влади та ін.); виявити алгоритми і *параметри зміни* існуючого неформального інституту, що не задовольняє учасників; установити *суб'єкти*, які будуть включені до нової схеми взаємодії (учасників лобістських організацій: професійних лобістів, громадські організації, лобістські об'єднання, іноземних лобістів, і груп спеціальних інтересів — асоціації, союзи, об'єднання і тому подібне); з'ясувати *переваги, вигоди* або негативні наслідки, на які вони можуть розраховувати, ставши учасниками нового інституту; розробити *канали комунікації*, за допомогою яких лобісти отримуватимуть оперативну інформацію, необхідну для здійснення своєї професійної діяльності; створити механізми *моніторингу та інфорсменту (способів примусу)*, за допомогою яких буде, з одного боку, забезпечено прозорість діяльності лобістів, а з іншого — гарантовано захищено їхні права.

Основний принцип діяльності інституту лобювання — це прозорість усього механізму їх функціонування, що досягається, по-перше, реєстрацією учасників груп лобювання і включенням їх до реєстру тих органів влади, в межах яких вони мають намір діяти. По-друге, мають бути створені прозорі канали комунікації, за допомогою яких лобісти могли б оперативно отримувати інформацію, що стосується змін в органах влади, короткострокових і довгострокових перспектив їх діяльності. Реалізація багатьох бізнес-проектів розрахована на багато років уперед, і саме тому знання того, які владні рішення будуть ухвалені в майбутньому, дозволить своєчасно коректувати дії компаній. По-третє, необхідна єдина система етичних норм, регулюючих лобістську діяльність, що встановлюють допустимі межі застосування методів і засобів впливу на владні структури,

Прозорість діяльності лобістських організацій багато в чому сприятиме інформованості про їх діяльність у спеціальних виданнях, Інтернет-порталах, подібних до Інтернет-ресурсу «Про лобізм і GR в Україні», присвяченого теоретичним і практичним проблемам лобювання, та висвітлює діяльність реально існуючих груп спеціальних інтересів, які лобіюють свої інтереси в тих чи інших владних структурах [10].

Нормативне оформлення інституту лобізму в Україні дозволить створити новий цивілізований порядок просування інтересів ділового співтовариства,

зменшити трансакційні витрати (часові та матеріальні) прийняття рішень в органах влади, підвищити прозорість стосунків господарських структур і влади, зменшити тим самим рівень корупції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Нуреев Р. М. Теория общественного выбора : курс лекций : учеб. пособие для вузов / Р. М. Нуреев ; Гос. ун-т. Высш. шк. экономики. — М. : Изд. дом ГУ ВШЭ, 2005. — 531 с.
2. Политическая система США: Актуальные измерения. — М. : Наука, 2000. — 165 с.
3. Вольчик В. В. Группы интересов и качество экономических институтов. — Т. 5 / В. В. Вольчик, И. В. Бережной // Экон. вестн. Ростов. гос. ун-та. — 2007. — № 2. — С. 57–66.
4. Институциональная экономика : учебник / под общ. ред. А. Олейника. — М. : ИНФРА-М, 2005. — 704 с.
5. Рубинштейн А. Я. Экономика общественных предпочтений. Структура и эволюция социального интереса / А. Я. Рубинштейн. — СПб. : Алетейя, 2008. — 560 с.
6. Лоббисты просят их урегулировать // Компаньон. — 2004. — 1–12 авг. (№ 30–31). — С. 8–9.
7. Лоббирование или коррупция [Электронный ресурс] / Lobbying. ru. — Режим доступа: www.vesti.ru/doc/html?id=348933
8. Лоббирование [Электронный ресурс]. — Режим доступа: www.lobbying.com.ua
9. Тамбовцев В. Л. Экономическая теория институциональных изменений / В. Л. Тамбовцев. — М. : ТЕИС, 2005. — 542 с.
10. Лоббирование в Украине [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://lobbying.com.ua/index/0-6>

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ВОЗНИКНОВЕННЯ ІНСТИТУТА ЛОББІРУВАННЯ В УКРАЇНІ

Гриценко Е. А., Павловская Л. Н.

Рассмотрены экономические и правовые условия возникновения института лоббирования. Анализируются основные признаки групп специальных интересов. Обосновываются институциональные основы формирования института лоббирования в Украине.

Ключевые слова: лоббирование, институт лоббирования, группы специальных интересов, институциональное проектирование.

**ECONOMICAL AND LEGAL FOUNDATION OF ORIGINATION THE
INSTITUTE OF LOBBYING IN UKRAINE**

Grytsenko O. A., Pavlovska L. M.

The economical and legal conditions of origination the institute of lobbying are examined in the article. The basic characters of the groups of special interest are analyzed. Institutional bases of forming of institute of lobbying are scientifically grounded in Ukraine.

Key words: lobbying, institute of lobbying, the groups of special interest, institutional projecting.

УДК 330.52:343.35:35.08

**КОРПОРАТИВНІ ІНТЕРЕСИ ФІНАНСОВО-
ПРОМИСЛОВИХ ГРУП ТА КОРУПЦІЙНІ ЧИННИКИ
ПРОДУКУВАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ
ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ**

Г. Ю. Дарнопих, кандидат економічних наук, доцент
Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого

Дається економіко-правова характеристика діяльності фінансово-промислових груп, досліджуються характер і напрямки впливу їх корпоративних інтересів на сучасний стан економічної злочинності у сфері паливно-енергетичного комплексу. Аналізується роль корупційних чинників у криміналізації галузей зазначеної сфери. Дається оцінка функціонування бізнес-еліт у вітчизняній економіці.

Ключові слова: фінансово-промислові групи, олігархія, бізнес-еліта, корпоративізація, корупція, паливно-енергетичний комплекс, економічна влада.

Постановка проблеми. Організація ефективної системи протидії злочинності у сфері економічних відносин є однією з найактуальніших соціальних проблем сучасності, особливо для країн з трансформаційною економікою. Для України як для суверенної і незалежної держави економічна злочинність — одне з головних випробувань на життєздатність. Вона завдає найбільш значної шкоди таким сферам господарювання, які визначають економічну безпеку держави. До них належить і паливно-енергетичний комплекс (далі — ПЕК).